

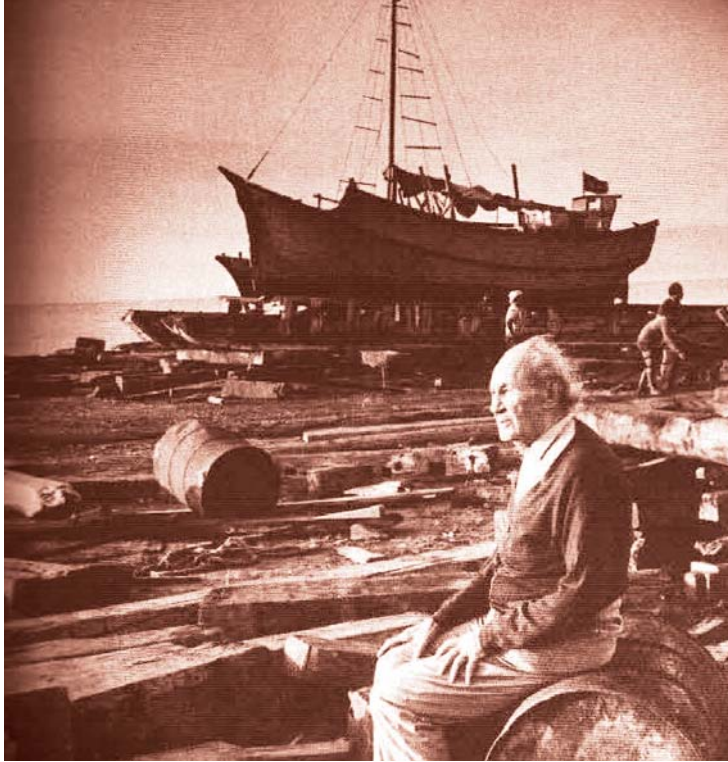
HALİKARNAS BALIKÇISI CEVAT ŞAKİR'DEN BİLİNMEYEN BİR MEKTUP

RIFAT N. BALİ

Cevat Şakir, Zekeriya Sertel'in çıkardığı Resimli Ay'da yayımlanan hikâyesi yüzünden İstiklal Mahkemesi'nde yargılanmış ve Bodrum'da üç yıl sürgün cezasına çarptırılmıştı. Ulen & Company'nin Türkiye'deki çalışmaları sırasında idareci M.D. Carrel'la ahbap olan Şakir, Carrel'e yazdığı mektupta sürgüne varan hikâyesini ve dönemle ilgili görüşlerini aktarıyor: "Hükümet Türkiye'yi yenileştirmek, gençleştirmek için ihtilal usullerine başvurmayı gerekli bulmaktadır. Bizler de bunun mağdurlarıyız. Ne yapalım, 'Yaşasın Türkiye!'"

Bodrum, Cevat Şakir'in yaşamında bir dönüm noktası oldu. Bu beldenin antik çağdaki adından esinlenerek, 1928'den başlayarak yazılarında "Halikarnas Balıkçısı" adını kullandı.

http://www.mavi-yolculuk.com/halikarnas_balikcisi_cevat_sakir_kabaagacli.htm

Araştırmacıların sıkça karşı karşıya kaldıkları bir durum da, araştırmaları sırasında, ilgilendikleri konuyla hiç ilgisi olmayan, ancak siyaset ve kültür tarihi açısından ilginç olan belgelerle karşılaşmalarıdır. Bu rastlaşma kimi zaman yepyeni bir araştırma koridorunun açılmasına ve yeni bir kitabın yayınlanmasına, kimi zaman ise bir makalenin kaleme alınmasına neden olur. Bu makalede sunulan Halikarnas Balıkçısı Cevat Şakir'e ait mektup ve ilgili belgeler böylesi bir tesadüf sonucu ortaya çıkmıştır. 17 Ocak 1926 tarihini taşıyan ve Cevat Şakir'in sürgünde bulunduğu Bodrum'dan, Ankara'nın altyapısının iyileştirilmesi, Samsun ve Mersin limanlarının inşası için hükümet ile müzakerelerde bulunan, ancak sözleşme imzalamayı başaramayan¹ Amerikan taahhüt şirketi Ulen & Company idarecilerinden M.D. Carrel'e gönderdiği mektubun tercümesi şöyle:²

Cevat Şakir'in mektubu

17 Ocak 1926
Bodrum, Menteşe, Türkiye
Muhterem Beyefendi;

İkinci Noel kartınızı aldım. İstemediğim halde çok uzun süren sessizliğimin

sebeplerini müsaadenizle izah etmek istiyorum. Belki hatırlarsınız bir Zekeriya Bey vardı, Ankara'dan son dönüşümüzden sonra şirket (Ulen & Company) lehine yazdığı bir makalesi Hükümet yanlısı gazetede yayınlanmıştı.³ Daha sonra kendi adına üç gazete yayınlamaya başladı ve bu gazetelerde sık sık Hükümet'in siyasetini tenkit etti.

Ben de sık sık o gazetelere, diğer gazetelere de olduğu gibi fikra, hatıra, hikâye ve resimlerle katkıda bulundum. Hikâyelerimde, siyasi oldukları şeklinde değerlendirmeye yol açacak herhangi bir şeyin gölgesi bile mevcut değildi. Bu hikâyeler tamamiyle edebi ve hayalîydi. Görünüşe göre, Ankara, hücumları nedeni ile, Zekeriya Bey'den

Zekeriya Sertel'in anılarında Cevat Şakir'in tutuklanması⁵

çıkmişti.⁶ Cevat Şakir, bu yazısında hapishane hatıralarını anlatıyordu. O arada hapishaneyken gördüğü olaylardan biri de asker kaçaklarının sehpaye gitmeden önce öteki mahpuslara karşı tutumlarıydı. Asker kaçaklarının giderken pılı pırtılarını fakir mahpuslara vermeleri, Cevat'a dokunmuştu. Cevat bu, anlatıyordu. Bu hikâyenin o günün olaylarıyla uzaktan yakından hiçbir bağı yoktu. Cevat Şakir'i bana o vakit *Diken* adında

Divina Comedi adlı eserini Lâtince ezbere okur, sonra Fransızca ve Türkçeye çevirirdi. Bütün bu meziyetlerinin dışında -iyi, kötü- resim de yapardı. Çok zeki, çok bilgili, çok kabiliyetli bir adamdı. Uzun boylu, mavi gözlü, sevimli bir insandı. Fakat başından büyük bir kaza geçmiş, hapse düşmüş, gerek ailesi, gerek toplum onu kenara atmıştı. Hapishanede sekiz yıl yattıktan sonra verem olduğu için serbest bırakılmıştı. Fakat ailesine dönemiyordu. İnsanlarını

Zekeriya Sertel: "Cevat Şakir, sürülmesine sebep olan yazısında hapishane hatıralarını anlatıyordu (...) Hapishaneyken gördüğü olaylardan biri de asker kaçaklarının sehpaye gitmeden önce öteki mahpuslara karşı tutumlarıydı. Asker kaçaklarının giderken pılı pırtılarını fakir mahpuslara vermeleri, Cevat'a dokunmuştu. Cevat bunu anlatıyordu. Bu hikâyenin o günün olaylarıyla uzaktan yakından hiçbir bağı yoktu."

Zekeriya Sertel ve Halil Lütfi beyler Tan gazetesindeki yazılarından dolayı yargılanırken.

Alpay Kabacalı, "Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Basın Sansürü"

İstasyonda Cevat Şakir'le karşılaştım. Onun da yanında bir polis vardı. Onu da aynı trenle Ankara'ya götürüyorlardı. Şaşkın birbirimize baktık. O da bir şey bilmiyordu. Meçhuller içinde yaşamak ne kadar güç... Kaderine sahip değilsin. Hiçbir tedbir alamazsın... Ne yapacağını bilemezsin. Akıntıya tutulmuş bir saman çöpü gibi sürüklenip gidersin. Trende Cevat Şakir'le düşündük taşındık, mademki ikimizi birden tutmuşlardı, şu halde bu iş, Cevat Şakir'in *Resimli Ay*'da çıkan bir yazısıyla ilgiliydi. *Resimli Ay*'ın son sayısında Cevat Şakir'in "Asker kaçakları nasıl asılır" başlıklı bir yazısı

bir mizah dergisi çıkarmakta olan dostum Sedat Simavi tanıtmıştı. Bu gencin yüksek öğrenim gördüğünü, birkaç yabancı dil bildiğini, her alanda bana yardım edebileceğini söylemişti. Ondan sonra Cevat Şakir'le birlikte çalışmaya başlamıştık. Cevat Şakir, Abdülhamit'in ünlü paşalarından Şakir Paşa'nın oğluydu. İngiltere'de Oxford Üniversitesinde öğrenimini bitirmişti. İngilizce, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca ve Rumca'yı anadili gibi biliyor ve bu dillerde hem konuşuyor, hem de okuyup yazabiliyordu. Fazla olarak Lâtince de biliyordu. Ünlü İtalyan şairi Dante'nin

yüzüne çıkmaya da cesaret edemiyordu. Zengin bir ailenin çocuğu olduğu halde, işsiz, parasız, kimsesiz kalmıştı. Bir ara Rifai tekkesine girerek ruhunu tedaviye çalışmıştı. Fakat yüksek kültürü olan bir adamın tekkenin dar çerçevesi içinde yaşaması mümkün olmamıştı. Aylardan beri iş arıyor, fakat kimseye başvurup derdini anlatamıyordu. Cevat Şakir, benimle tanıştığı zaman bu durumdaydı. Trende üzülüyordu. Hapishaneden çıktıktan sonra kendisine ilk kez güler yüz gösteren bir öğretmenle evlenmişti. Yeni karısıyla, yeni doğmuş çocuğunu arkada parasız bırakmıştı.

Cevat Şakir'in kaleminden Ulen & Company ile ilişkisi⁷

Cevat Şakir anılarında Ulen & Company ile olan ilişkisini, şirketin adını İngilizce telaffuz şekli olan "Yulen" diye söz ederek, şöyle anlatmakta:

O sıralarda Amerikan «Yulen Şirketi» birkaç temsilcisini İstanbul'a göndermişti. Şirket, şehrin bütün su ve ışık tesisatıyla birlikte Ankara'yı inşa edecekti. Şirketin önerisi daktilo ile elli altmış sayfa tutuyordu. Ankara, o önerinin bazı maddelerini değiştiriyordu. Değiştirilen maddeler Amerika'ya şirket başkanı Mister Yulen'e bildiriliyordu. O da, ("şu maddenin değiştirilen şu kısmını kabul ederim, ötekini etmem") diyordu. Yani, Türkiye'den Amerika'ya ve oradan da yine Türkiye'ye telgraflar gidip geliyordu.

Asıl şaşıtığım şey, her seferinde teklifin, yani elli altmış sayfanın hepsini telliyorduk. Ben İstanbul'daki temsilcilere, «Bu uzun teklifin bütününe telleyeceğimize, yalnız değişen maddelerini telleyelim» dedim. «Hayır, olmaz, âdetimiz böyledir!» dediler. Şirket müdürü bir anlaşmaya varmak üzere İstanbul'a geldi. Ankara trenine özel bir yataklı vagon eklendi. Yedi sekiz Amerikalı ve biz de üç Türktük. Yani bir Türk hukuk adamı, iki de tercüman. Yataklı vagonun mutfağı ve her birimize mahsus kamaraları vardı. Bir de geniş salonu, salonun ortasına büyük bir masa konmuştu. Böylece Ankara'ya gittik. Amerikalılar kendi elçiliklerinde kaldılar. Biz Türklere ise istasyondaki yataklı vagona, yatıp kalkıyorduk. İstasyondan

vagona bir tel uzattılar, bu telden elektrik cereyanı geliyordu. Ayakyolunun bulunduğu yerin altına tesadüf eden yeri de, pislik çukuru diye kazdılar. Vagonun altından çukura geniş bir soba borusu koydular ki, vagondan düşen maddeler dışarıdan görünmesin. Ne var ki İstanbul'dan gelen tren, istasyona vardıkça, bulunduğumuz vagona dokunuyor, vagonu da iki üç metre öteye fırlatıyordu. Bu sebepten soba borusu her seferinde düşüyordu. Ama yeni bir çukur kazılıyor ve soba borusu yine dikiliyordu. Orada kaç gün kalmış olduğumuzu çukurları saymakla anlıyorduk. Yulen Şirketi ile hükümet anlaşamadılar. Onun üzerine Mister Yulen ile birlikte İstanbul'a döndük.

Ulen & Company idarecisi M.D. Carrel'in mektubu

Ulen & Company idarecisi M.D. Carrel'in Birleşik Amerika Yüksek Komiseri Tuğamiral Mark L. Bristol'e gönderdiği mektubunun ekinde, Cevat Şakir'den aldığı mektubun daktiloda yazılmış bir kopyası bulunmaktaydı. Carrel şöyle yazmaktaydı:⁸

ULEN & COMPANY
120 BROADWAY
NEW YORK
Amiral Mark L. Bristol
Amerikan Sefareti
Konstantiniye

Roma, İtalya
Türkiye
28-2-1926

Muhterem Amiral Bristol

Cevat Şakir Bey'den yeni aldığım fevkalâde bir mektubu ekte gönderiyorum; kendisini, Türkiye'de bulunduğum sırada mütercim ve tercüman olarak büyük ölçüde kullandığım bir Türk olarak hatırlayabilirsiniz. Ben Cevat Bey'i çok sevmiştim, Misis Carrel de öyle. Türkiye'den ayrıldıktan sonra kendisi ile bir süre muhaberetinde bulunmuştuk. O kadar bilgili, o kadar iyi tahsil görmüş, o kadar dikkati çeken bir insandı ki, sohbeti, yazışması bizim için hakiki bir zevkti. Sonra, aniden yazışma kesildi, hiçbir izahat da gelmedi. Kendisi ile tekrar muhaberetinde geçmek veya kendisine ne olduğunu öğrenmek için,

pek de başarılı olamadım, gayret sarf etmekteydim ki işte bu mektup geldi ve uzun süren sessizliğinin sebebi açıklığa kavuştu. Hikâyesine samimiyetle inanıyorum. Bana göre bütün bu işin trajik tarafı da şu: Kendisinin korkunç bir hatanın veya düpedüz bir "tuzak"ın kurbanı olduğuna inanıyorum. Bana göre, Türkiye'de resmi çevreler haricinde temasta olduğum en dürüst, en zararsız, en yüksek fikirli Türklerden birisi idi. Hiçbir siyasi ihtirası yoktu ve hayattaki tek maksadı, görüldüğü kadarıyla, iyi bir vatandaş, iyi bir koca, iyi bir baba olmaktı -ben kendisi ile tanıştığım evleneli henüz birkaç ay olmuş idi- ve başkalarına daima yardımcı olmak isterdi. O'nun karakteri ve şahsiyeti, ki ben bunun gerçek, bozulmamış Türk karakteri ve şahsiyeti olduğuna inanıyordum, bende gerçek Türk'e, sevgi ve ideallerine karşı samimi bir saygı duymamda önemli bir sebebi. Kendisi inançlı bir Müslümandır. Üsküdar'daki derviş tarikatlarından birine azadır.⁹ Nezih bir aileden gelmektedir. Bir amcasının gerçek ölçülerdeki portresi İstanbul'daki Milli Müze'nin görünür bir yerinde durmaktadır. Karikatürler çizer ve İstanbul'da yayınlanan resimli dergilerden birisinin kapaklarını hazırlardı.¹⁰ Ben orada iken, dergi kapakları için *Bin Bir Gece Masalları* üzerine kurulu bir geleneksel desen dizisi hazırlıyordu. Bana çalışmasının bazı örneklerini göndermesini rica etmiştim çünkü bunları *Century* dergisinin Reisi W.

Morgan Schuster'a göstermeye niyetli idim. O'nun desenlerinden Schuster'a bahsetmişim ve bunları görmeyi arzu ediyordu. Cevat Bey aynı zamanda dergi ve gazeteler için hikâyeler yazardı. Oxford Üniversitesi'nde okumuştum ve İngilizce bilgisi hakikaten tamdi. Durumu hakkında aldığım bu haberler, hem kendisini insan olarak sevdiğimden, hem de bütün bunların büyük bir hata olduğunu düşündüğümünden dolayı, benim için bir şok oldu. Bununla ilgili ne yapılabilir, bilemiyorum. Eğer yapılabilecek bir şey varsa, eminim ki bunu bilirsiniz. Mükemmel bir şekilde ve daha önemli başka şeylere zararlı olmadan müdahale edilemezse ben de tabii sizin müdahale etmenizi ima edemem. Cevat Bey benden herhangi bir yardım talebinde bulunmamıştır. Öyle bir şey isteyecek bir insan değildir. Yine de, eğer durumuna tarafınızca biraz ilgi gösterilmesinin bir faydası olacaksa bu beni elbette sevindirir ve eminim ki Cevat Bey de Amiral Bristol'e sevgi ve saygı duyan Türklerden biri olacaktır. Roma'ya geleli sadece birkaç gün oldu ve sanırım yakında Amerika'ya gitmek üzere Paris'e döneceğim. Mister Ulen Atina'dadır ve o'nun gelişini bekliyorum. Eğer bana -American Express Company,¹¹ Rue Scribe, Paris adresine- bu mesele için nelerin mümkün olduğunu düşündüğünüzü yazarsanız memnun olurum.

Misis Bristol ve size saygılarımı sunarım.
M. D.
Carrel - imza

Birleşik Amerika Yüksek Komiseri Mark L. Bristol'ün cevabı

Mark L. Bristol bu mektubu aldıktan bir ay sonra M.D. Carrel'e cevap verdi. Birçok konuya değinen beş sayfalık bu cevabın sadece Cevat Şakir'i ilgilendiren bölümü şöyle:¹²

M. D. Carrel
c/o American Express Company
11 Rue Scribe
Paris, Fransa
1 Nisan 1926

Azizim Carrel:
Sizden tekrar haber aldığımı hakikaten memnun oldum. 28 Şubat tarihli mektubunuz, ekinde Cevat Şakir Bey'den yeni aldığımız mektupla birlikte, bana ulaştı. Sizin de belirttiğiniz gibi bu fevkalâde bir mektup, ancak dünyanın bu bölgesi için fevkalâde değildir. Kendisinin tutuklanması ve sürgüne gönderilmesinden haberim olmamıştı. Şu an itibarı ile Cevat Şakir Bey için yapılabilecek bir şey olduğunu sanmıyorum. Durumu, yine kendisinin

bahsettiği Zekeriya Bey ve Hüseyin Cahid Bey gibi, İstiklâl Mahkemesi'nce yargılanan, hapis veya sürgüne mahkûm edilen diğer bazı kişilerin durumuna benziyor. Zekeriya Bey Sinop'a, Cahid Bey ise Çorum'a gönderilmişti.¹³ Geçen güz meclis açıldığı zaman bu kişilerin affı için bir teklif verildi, ancak derhal tesirsiz hale getirildi. İstiklâl Mahkemeleri'nin faaliyetleri hakkında size bilgi vermeye kalkarsam, bu uzun bir hikâye olacaktır; ama genel olarak, Türk liderler, Türkiye'de inkılabın henüz tamamlanmadığını ve dolayısıyla mevcut Hükûmete karşı sürdürülen muhalefetin bir karşı ihtilâl olduğunu beyan etmekte. Bir bakıma Türk liderler, devamlı olarak yaptıkları ihtilâlcı reformlarla birlikte, mevcut rejime karşı çıkan herhangi bir faaliyete karşı uyguladıkları bu nevi baskıcı tedbirlerle de reformların henüz tamamlanmadığını göstermektedir. Bu ihtilâlcı tedbirleri kinadığımı beyan etmeye hazır değilim ve eğer halk

kitlesine bir faydası oluyorsa, halk kitlesinin faydası için arkadaşınız ve diğerleri gibi bazı kişilerin mağdur olmalarını gerektiğini düşündüğümü söylemem için henüz vakit erkendir. Yazı üslubundan düşüncelerimin biraz karışık olduğunu hemen görebilirsiniz tabii. Gelecekte ne olacağını görmek için beklemek gerekiyor. Cevat Bey ve diğerlerinin bir müddet sonra affedilecekleri hususunda ümitliyim. Durumunu elbette aklımda tutacağım ve herhangi bir şey yapabilirsem yardım edeceğime güvenebilirsiniz. (Türk-Amerikan Dostluk ve Ticaret) Antlaşması'nın onaylanmasını sağlayabilseydik,¹⁴ şimdi yaptığımdan çok daha fazlasını yapabilirdim zira şimdi Türklerle münasebetlerimde içişlerine müdahale ettiğime dair şüphe uyandırabilecek herhangi bir teşebbüste bulunmama konusunda çok dikkatli olmam gerekmektedir.

SONUÇ

Cevat Şakir ile M.D. Carrel arasında tesis eden dostluğun mektuplaşmayla devam edip etmediği meçhul. Amiral Mark L. Bristol'ün evrakları arasında başka herhangi bir belgeye rastlanmadı. Ulen & Company'nin akıbeti de meçhul.¹⁵ Arşivlerinin

mevcut olup olmadığına, şayet mevcutsa nerede bulunduğu dair herhangi bir bilgi yok. Amerikan Milli Arşivleri'nde mevcut az sayıda yazışmalarda da Cevat Bey'in adı geçmemekte.¹⁶ Buna mukabil, mektupta bahsi geçen The Century Company'nin arşivi New York Halk Kütüphanesi'nde saklanmakta.¹⁷ Ancak

söz konusu yayınevini arşiv dizisinde M.D. Carrel, Amiral Mark L. Bristol veya Cevat Şakir ile yapılmış herhangi bir mektuplaşma görünmemekte.

RIFAT N. BALI
BAĞIMSIZ ARAŞTIRMACI

DİPNOTLAR

- Roger R. Trask, *The United States Response to Turkish Nationalism and Reform, 1914-1939*. The University of Minnesota Press, Minneapolis, 1971, s. 134. Ulen & Company uluslararası taahüt işleriyle meşguldü. Kurucusu, Henry C. Ulen idi. Ulen, adını taşıyan şirketini 1922 yılında Amerika'da, Delaware eyaletinde kurdu. İlk işlerinden biri, 1922 yılında Brezilya'nın Sao Luis kentinde tramvay hattı kurulmasıydı. (Kaynak: <http://www.tramz.com/br/tto/6MA.html> ve Sylvânio Aguiar Mendes, "Saindo Dos Trilhos: Uma Visão sobre a Administração do Transporte Elétrico Ludovicense", *Outros Tempos*, www.outrotempo.uema.br, pp. 168-188). Ulen, 1929 yılında şirket merkezini Indiana eyaletinin Lebanon şehrine taşıdı ve şirket çalışanları için kendi adını taşıyan bir örnek şehir yarattı. (Kaynak: Savi Community Profiles Boone County, IN, 2005, http://www.savi.org/savii/comm_info/Community_Profiles/CNTY/i80ii/print.aspx)
- Library of Congress, Manuscript Division, Washington, D.C. Admiral Mark L. Bristol papers, box 47.
- Söz konusu gazete *Cumhuriyet*'tir.
- Takrir-i Sükûn Kanunu 4 Mart 1925 tarihinde kabul edildi. 2 Mart 1927 tarihinde iki yıl daha uzatıldı ve 4 Mart 1929 tarihinde yürürlükten kaldırıldı.
- Zekeriya Sertel, *Hatırladıklarım*. Gözlem Yayınları, İstanbul, 1977, s. 143-145.

- Söz konusu yazı *Resimli Ay* değil, *Resimli Hafta* dergisinin 13 Nisan 1925 tarihli nüshasında Hüseyin Kenan imzasıyla yayınlanan "Hapishanede Idama Mahkûm Olanlar Bile Bile Asılmaya Nasıl Giderler?" yazısıdır. Bkz. Cüneyd Okay, *Mavi Sürşün'e Doğru Halikarnas Balıkcısı'nın Bilinmeyen Yılları (1921-1928)*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s. 75-79. Baskısı tükenmiş olan bu kitabı armağan etme nezaketini gösteren Doç. Dr. Cüneyd Okay'a candan teşekkür ederim.
- Halikarnas Balıkcısı, *age*, s. 45-47.
- Library of Congress, Manuscript Division, Washington, D.C. Admiral Mark L. Bristol papers, box 47.
- Cevat Şakir hatıratında şöyle demektedir: "İstanbul'da Fatih'te 'Molla Gürani' ve 'Kovacı Dede' adlı cana yakın mahallelerde bir dergâh vardı, o dergâhta derviş oldum." Halikarnas Balıkcısı, *Mavi Sürşün*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2003, 13. basım, s. 23.
- Söz konusu dergi, *Resimli Ay*'dir. (Cevat Şakir, *age*, s. 91)
- The Century Company 1881 yılında New York'ta kurulmuştu. Söz konusu derginin tam adı, *The Century Illustrated Monthly Magazine* idi. Dergi, 1880 ve 1890'lı yılların en iyi genel bilgi veren yayını olarak kabul ediliyordu. William Morgan Shuster (1877-1960) hukukçu ve yayıncıydı. Shuster, Mayıs-Aralık 1911 ayları zarfında İran'ın Hazine Genel Sekreteri olarak görev yaptı. (Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/Morgan_Schuster)

- Library of Congress, Manuscript Division, Washington, D.C. Admiral Mark L. Bristol papers, box 47.
- Hüseyin Cahit Yalçın, anılarında sürgün hayatından söz etmekte. Bkz. Hüseyin Cahit Yalçın, *Siyasal Anılar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1976, s. 277-284.
- Bristol'ün burada sözünü ettiği, Lozan Konferansı sonrasında, 6 Ağustos 1923 tarihinde imzalanan Türk-Amerikan Dostluk ve Ticaret Antlaşması'dır. Söz konusu antlaşma Amerika Ermeni gruplarının baskısı sonucunda Birleşik Amerika Senatosu ve Kongresi tarafından 18 Ocak 1927 tarihinde yapılan oylamada reddedildi. (Kaynak: Roger R. Trask, *age*, s. 35-37)
- Ulen & Company'nin 1974 yılına kadar faaliyet göstermiş olması gerekir zira şirket 1925 yılında Atina'da kurulan su dağıtım şirketi The Greek Water Company S.A.'nın kurucu ortaklarından ve ortaklıktan 1974 yılında ayrılmıştı. (Kaynak: "1926- The Present", http://www.eydap.gr/index.asp?a_id=330)
- Söz konusu belgeler RG 59 Records of the Department of State Relating to Internal Affairs of Turkey 1910-1929, dosya 867.51/UL2 içinde yer almakta. Belgelerin kopyalarını temin eden Ömer Türkoğlu'na teşekkür ederim.
- The New York Public Library Humanities and Social Sciences Library Manuscripts and Archives Division, "Century Company Records 1871-1924", Ağustos 1993, nypl.org/research/chss/spe/rbk/faids/century.pdf

İSTANBUL GEZİ REHBERİ MURAT BELGE

Murat Belge, İstanbul'u gezene eşlik edecek bu rehber kitapta adım adım kentin tarihini anlatıyor. Geçmişteki İstanbul'u, mekânları ve insanları hikâye ederken yorumlarıyla zenginleştiriyor.

İstanbul Gezi Rehberi'nde tarihi yarımada, Galata, Pera, Üsküdar, Adalar, Boğaziçi ve ayrıca Kadıköy'den Pendik'e, Florya'dan Küçükçekmece'ye, Kilyos'tan Polonezköy'e kadar İstanbul'un birçok köşe bucağı yer alıyor.

Sanatla iç içe geçmiş tarihsel anlatıların yanı sıra harita ve krokiler de keşfe çıkan okur gezelerinin tarihin sokaklarına yollarını bulmalarına yardımcı oluyor.

TARİH VAKFI YURT YAYINLARI

Barbaros Bulvarı, Yıldız Sarayı Arabacılar Dairesi 34349 Beşiktaş İstanbul
T (0212) 227 37 33-(0212) 227 37 34 F (0212) 227 37 32 E yayin@tarhivakfi.org.tr

ISBN 975-333-002-2